

neiden ilmavalvontaviestien vuoksi. Päivän pelasti Selänpäähän sijoitettu Aholan Brewster-lentue, joka onnistui pudottamaan peräti kymmenen vihollisen pommikonetta. Lisäksi Fokker- ja Fiat-laivueet saivat yhteensä kuusitoista ilmavoittoa. Se oli loppujen lopuksi kova isku viholliselle. Tämän jälkeen oli pari päivää hiljaista – vihollisen koneita ei näkynyt. Lassea moinen keljutti ja hän kirjoitti 27. päivän aamuna Kaisalle turhautuneena: ”Kiitos onnentoivotuksesta lentueellemme. Olemme tosiaankin onnen tarpeessa. Nyt on jo kolmas sotapäivä, emmekä ole nähneet vilaustakaan ryssästä. Aina kun olemme ehtineet paikan päälle, ovat ryssät tipotiessään. Vain tulipalot ovat kertoneet ’rauhankyyhkysten’ vierailusta. Kyllä se jaksaa suututtaa... Ainoastaan yksi lentue laivueestamme on päässyt tappeluun ja pudottivat heti – kymmenen. Ylikers. Kinnunen pudotti kahdella lennolla 4½ konetta. Se oli oikea miehen työ! Tunsitko muuten tämän kaverin. Hän on hiukan pienempi minusta, lempinimeltään Lekkeri. Päätimme muuten Karhusen kanssa, ettemme aja partaa ennen kuin olemme saaneet ryssän alas. Jos on niin hiljaista, kun on eilisestä aamusta lähtien ollut, niin taitaapa kasvaa pitkä parta.”

Heti sodan alussa laivueelle tuli myös tappioita. Brewster oli aiempia koneita astetta vaikeampi lennettävä, sillä siinä oli säädettävät potkurin lapakulmat, jotka täytyi muistaa laittaa pienille kulmille startissa – muutoin kone ei noussut. Jo ensimmäisenä sotapäivänä oli Selänpäässä lentueenpäällikkö Ahola unohtanut tämän hälytyslähdön hötäkässä ja päätynyt koneensa kanssa kiitotien jatkeella olevaan kannokkoon. Muutaman päivän päästä Vesivehmaalla tapahtui samanlainen onnettomuus. Brewster ei noussut startissa, vaan rysähti kiitotien pään yli ja suojamaalattu kone romuttui pahoin. Järkyttynyt maahenkilöstö oli varma, että konetta oli ohjannut Lasse. Miehet juoksivat ruhjoutuneiden siipien ja katkenneen rungon muodostaman metallikasan luo. Vakavasti loukkaantunut, tajuton ohjaaja löydettiin pian hylyn vierestä ja toimi-

Matti Pastisen pahoin romuttunut Brewster, jonka luultiin aluksi olevan Lassen.

tettiin nopeasti sairaalaan. Auttajat eivät tunnistaneet tätä kiireessä vaan ajattelivat yhä, että Nissinen oli lentonsa lentänyt. Kului puoli tuntia ja lentueen koneet palasivat lennolta. Mekaanikot tunnistivat omat koneensa helpottuneina, kuten yleensä – sitten nähtiin ällistyneenä kuinka Lasse hyppäsi yhdestä Brewsteristä. Kannokoon mennyt hävittäjä olikin ollut vuonna 1940 lentomerkin saaneen reservinvänrikki Matti Pastisen. Pastisen onnettomuudessa saamansa vammat olivat niin vakavat, että hän menehtyi muutamaa päivää myöhemmin sairaalassa.

Lassen lentueen huono jahtioppi jatkui. He eivät nähneet viholliskoneita, vaikka lensivät kesäkuun viimeisinä päivinä ahkerasti. Niinpä lentue suuntasi Lassen mukaan Brewstereineen ”kalastelemaan” Suomenlahdelle. Siellä Lasse tavoitti lopulta partiokaverinsa, tuoreen hävittäjäohjaaja alikersantti Nils Katajaisen

kanssa ”kaksi pommia”. Koneet havaittuaan partio iski heti venäläisten kimppuun kaiken taiteen sääntöjen mukaisesti, mutta kun Lasse painoi liipaisinta, ei yksikään konekivääri toiminut. Laukaisulaitteisiin oli tullut vika, syynä oli ilmeisesti lentokentältä pölyävä hieno hiekka, joka ajoittain aiheutti harmia konekivääreille. ”Olin raivoissani. Tein latausliikkeitä ja hakkasin nyrkilläni sähkölaitteita niin, että kädet olivat verillä, eikä mitään apua”, Lasse kertoi. ”Ja niin sain minä, vanha sotapilotti katsella syrjästä, kun nuori alikersantti ampui ensimmäisen koneensa alas. Mutta sitten sai hänkin lopettaa, sillä ryssä sai ammuttua yhden sylinterin halki.”¹⁹

Lasse ”saatteli” vielä toista pommikonetta lähelle Viron rannikkoa koettaen epätoivoisesti saada ”pyssyjä laulamaan”, mutta tuloksetta: hänen oli pakko laskea viholliskone menemään. ”En ole koskaan eläessäni ollut niin vihainen. Jos olisimme olleet manteleen päällä, olisin ajanut sen päälle. Niin huono oli alku, saa nähdä koska tuuri muuttuu.”

Lasse kirjoitti kirjettä Kaisalleen kesäkuun viimeisenä päivänä aamuyöllä kello kolmen aikoihin hälytysteltassa, jossa oli partiokaverinsa kanssa. Puolenyön aikaan oli viholliskoneita lentänyt kentän yli, mutta Brewsterit olivat pysyneet maassa. Vihollisosasto oli ilmeisesti pommittanut Kouvolaa, sillä siltä suunnalta oli näkynyt ilmatorjunta-aseiden ammuntaa. Lasse oli vielä tuolloin ollut nukkumassa sikeästi tietämättä tästä mitään. Herättyään päivystykseen kahdelta ja kuultuaan viholliskoneista hän ihmetteli koko touhua: ”Majuri kieltänyt lennot ilman lupaansa, joten en käsitä mitä varten yleensä olemme täällä.”

Nyt kesäyössä vallitsi hiljaisuus ja ohjaajien aatokset kulkivat koteihin. Koettiin, että kotirintaman tuki ja rukoukset olivat se turva, jolla kaikki ”Suomen miehet” jaksoivat kestää uudessa sodassa vihollista vastaan. Oltiin myös ylpeitä siitä, että juuri heidän sukupolvensa sai taistella maan paremman tulevaisuuden puolesta. He olivat nuoria ja elämällä oli vielä paljon annettavaa.

”Maajoukot etenevät vastustamattomasti”, hän merkitsi päiväkirjaansa. Puna-armeija oli ryhmitetty Karjalassa ohuesti ja suomalaisten joukot saavuttivat jo 15. heinäkuuta Laatokan Koirinojalla. Vetäytyessään venäläiset noudattivat poltetun maan taktiikkaa ja sytyttivät Värtsilän liekkeihin – surullinen näky Lasselle, mutta heidän kotitalonsa onneksi säästy. Hän oli itse asiassa käynyt katsomassa kotiaan jalkaisin pian suomalaisten hyökkäyksen käynnistyttyä ja todennut helpottuneena, että se ”oli aivan koskematonta”. ”Teimme pitkän reissun aamupäivällä aina Hyrsylän mutkaan saakka. Suomen pojat edenneet maassa leveällä rintamalla Laatokan rannalle saakka. Tulipaloja paljon aina Läskelästä Salmiin saakka. Uuksun luona kokonainen saari tulella. Illalla sumua”, Lasse kirjoitti päiväkirjaansa 17. heinäkuuta tekemästään sulkulennosta.

Parin päivän päästä lentue suoritti kahdeksalla koneella hyökkäyksen venäläisten hävittäjätkohtaan Käkisalmissa. Kolme uhkarohkeata neuvostolentäjää nousi ilmaan, mutta ne olivat avuttomia Brewstereiden kynsissä. Yksi niistä tuli Lassen tilille: ”Pääsin yllättäen yhden perään. Ammuin 100–20 m:iin. Vanja ei pyytänyt enempää, vaan lopetti yhtäkkiä lentämisen t.s. painui kierteessä maahan. Samalla näin yläpuolella mahtavan räjähdysten. Se oli toinen Tsaikka, jonka alikers. Huotari ampui tuleen. Ohjaaja pelastui varjolla. Katajainen ampui kolmannen aivan kentän viereen.”

Venäläiset ampuivat vielä it:llä perään, mutta turhaan. Illalla ohjaajat laskivat lentueen tilille tulleen jatkosodassa kuusitoista pudotusta ja tyytyväinen Magnusson tarjosi miehille kalakukkoa. Kihlapari suunnitteli häitään jotka pidettäisiin 28. heinäkuuta Valkealassa ja Lasse kysyi G:ltä lomaa alustavasti tätä varten. Magnusson suostui tähän heti ja lupasi vielä järjestää ”Motin” Lassen käyttöön. ”Eikö ole hieno juttu! Tulen sillä lauantaina Uttiin ja sieltä autolla Kouvolaan. Voi rakas, kunpa se päivä koittaisi pian! Elämämme onnellisin päivä!” Lasse kirjoitti ja kertoi saavansa vaikka kolme päivää lomaa, mutta ei ollut varma ottaisiko niin paljon, sil-

lä se riippuisi hänen mukaansa siitä, kuinka venäläiskoneet liikkuisivat: ”Jos on hiljaista, otan kolme.”

Heinäkuun 21. päivänä Lassen lentue uusi retken vihollisen kentälle Käkisalmeen. Nyt neuvostohävittäjät eivät olleetkaan niin helppoja saaliita kuin aiemmin. Suomalaisia vastaan starttasi kaksi Tsaikkaa. Niiden kimppuun kävi talvisodasta tuttu partio Kokko–Nissinen, Lasse noin 600 metriä partionjohtajaansa jäljessä. Kokon avatessa tulen kohti vihollisen siipikonetta, väisti tämä kaartuen Lassea kohti. Tsaikka tulitti noin 500 metrin päästä. ”Valojuovaa tuli satamalla ohi kuomun. Luulin jo, että saan mennä jalkapattikassa kotia, mutta päätin, että vanjasta ainakin tulee jalkamies.”

Kaikki luodit eivät menneet ohi, vaan Brewsterin moottorissa jysähteli ja pellit paukkuivat. Silti Lasse ei väistänyt. ”Otin Tsaikan moottorin rauhallisesti piikille ja painoin liipaisinta. Kaverin moottori oli kuin säihkyvä timantti, kun siinä neljän kk-suuliekin lisäksi räjähteli minun suurikaliiperisten pyssyjen ammuksia. Sivuumme toisemme metrin päästä, vanja kovasti savuten ja jatkaen syöksyllä maihin leimahtaen tuleen.”

Mutta myös Lassen koneeseen oli osunut useita luoteja, osa moottoriin, myös vasempaan siivekkeeseen, jonka kangasverhoilu oli riekaleina. Lasse kitkutti hiljaa rammalla koneellaan ja rikki-ammutulla moottorilla Rantasalmelle. Tunnin ja kolme varttia kestäneen taistelulennon jälkeen hän laskeutui turvallisesti kentälle. Kun konetta tutkittiin maassa, löydettiin siitä neljä reikää vasemmassa tasossa, moottorissa viisi osunaa, potkurissa yksi ja oikeassa tasossa kaksi. Näistä toinen oli pysähtynyt polttoainetankkiin. Lassesta ja Brewsteristä otettiin kentällä muutamia kuvia. Niissä nahkatakisella Lassella on hävittäjälentäjien tapaan silkkihuivi kaulassaan, jotta kaulukset eivät hiertäisi kaulaa ohjaajan joutuessaan kääntelemään päätään jatkuvasti ilmassa. Hän poseeraa hymyillen hävittäjänsä edessä ja esittelee koneeseen tulleita luodinreikiä

Lasse on palannut sotalennoilta 21. heinäkuuta.

Läheltä meni taas! Lasse tutkailee Brewsterinsä saamia osumia 21. heinäkuuta.

ja vaurioita. "Masina joutui täysremonttiin. Laskuteline, 1 sylinteri ja vasen siiveke uusittava. Tuuria pitää olla", Lasse tuumaili.

Karhunen ei katsonut enää hyvällä vääpelinsä hurjaa taistelutapa. Jo muutama vuosi ennen talvisotaa laivueessa oli opittu heiluritaktiikka. Se oli havaittu hyväksi, sitä oli harjoiteltu ja sovellettu talvisodassa hitaammilla Fokkereilla. Niillä ylösvetoon oli ollut harvoin mahdollisuutta, joten hyökkäykset olivat tyypistyneet useimmiten yhteen ainoaan, jonka jälkeen oli kone kaadettu syöksyyn ja paettu. Lorentz ja Magnusson olivat teroittaneet hävittäjälentäjilleen, että hyökkäykseen vihollisen hävittäjiä vastaan oli Fokkereilla lähdettävä vain korkeusedun turvin eikä missään tapauksessa saanut antautua kaartotaisteluun, vaikka se tuntuisi houkuttelevalta. Se oli pätenyt etenkin jyykkien Fokkereiden kohdal-

la, mutta ei amerikkalaishävittäjäkään taipunut niin kuin Tsaikka. Taktiikka oli toiminut talvisodassa ja säästännyt lentäjien verta. Jatkosodan ensimmäisissä ilmataisteluissa Tsaikkojen kanssa oli todettu, että heiluritaktiikka soveltui erittäin hyvin vihollishävittäjiä nopeammille Brewstereille: sillä pystyi vetämään ylös uuteen iskuun. Neuvostohävittäjiä vastaan ei kannattanut missään tapauksessa hyökätä suoraan edestä – silloin mahdollisuudet tulla ammutuksi olivat suuret, puntit olivat tasan huolimatta koneiden suoritusarvoista ja ohjausominaisuuksista. Etua oli ainoastaan Brewsterin karkeakaliiperisista konekivääreistä, mutta vastakkaistaistelussa onnettarella oli iso sanansa sanottava – liian iso, että tällainen riskinotto kannatti. Nämä kaikki koetut totuudet Lasse unohti, kun hän lähti taisteluun ylivoimaiseksi kokemallaan hävittäjällään. Hän taisteli tuntonsa ja vaistonsa varassa ja toivoi, että kohtalo olisi hänen puolellaan. Lasse tiesi ja myönsi itsekin menettävänsä taistelun hurmassa harkintansa, mutta kun silmille ammuttiin, oli hänelle miltei mahdoton ajatus ”lähteä karkuun” – oli vain painettava päälle. Karhunen totesi, että Lassen pelastuminen oli tällä kertaa ollut hiuskarvan varassa ja puhutteli tätä ”jyrkkäsävyyisästi” kieltäen tällaisen taistelutavan vastaisuudessa. Se oli sallittua ”vain äärimmäisessä hätätilassa”. ”Terrierihenkinen taisteluinto toisi suorittajalleen turmion enemmän tai myöhemmin. Sotaonni ei ole ikuisen”, Karhunen kirjoitti. Hänen mukaansa Lasse lupasi parantaa tapansa. Ihan tähän nämä vastakkaistaistelut eivät häneltä kuitenkaan jääneet, vaan vielä pari kertaa ”lupaus livahti” sen sileän tien, ”kun rieha otti vääpelin ripaskan tahtiin”.²¹

Laivueen lennot Karjalassa jatkuivat. Välillä Brewsterit kävivät hätyyttämässä vastustajan hävittäjiä Käkisalmen kentällä mutta eivät saaneet aikaan toivomaansa kahakkaa. Ilmatorjuntatuli oli sen sijaan ajoittain ankaraa ja hattararivejä poksahdelti usein lähelle suomalaishävittäjiä – osumia ei onneksi tullut. Päivän kierrokselta kotia päin lentäessään saattoivat Lasse, Pekka ja Vikki vetää